

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՆՔԵՐ

Ս. ՆՇԱՆ ՎԱՆՔ ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ

ՏԵՆԱԳՐԱԿԱՆ. — Ս. Նշան վանքը կը գտնուէր Սեբաստիա քաղաքի հիւսիսային կողմը, կէս ժամուան հեռաւորութեամբ, ուր կը նստէր թեմակալ առաջնորդը: Ունէր երեք եկեղեցիներ՝ Ս. Նշան, Ս. Կաթակաւ և Ս. Աստուածածին:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ. — Վասպուրականի Սենեքերիմ թագաւորը իր երկրէն գաղթական գաղով Սեբաստիա, 1021 թուին, ի յիշատակ վարագայ Ս. Խաչ վանքին, քաղաքին մօտ շինել տուաւ նոր վանք մը, որ կոչուեցաւ Ս. Նշան: Պետրոս Գեառգարձ կաթողիկոսը իր կնանքին վերջին տարիները (1051–1058) անցուց Սեբաստիոյ մէջ, և հոն վախճանելով թաղուեցաւ Ս. Նշան վանքը. — Պատմ. Սեբաստիոյ, Յովհ. Սեբաստացի, Երևան, 1974, էջ 32:

Սեբաստիոյ և Ս. Նշան վանքի Առաջնորդներէն կը յիշենք հետեւեալները:

1. — Դրիգոր Եպիսկոպոս, 1169–1199;
2. — Սեփանոս Եպիսկոպոս, 1311. — Յուլիան Զեռ. Նոր Զուղայի, Բ. Հատոր, էջ 128, Թիւ 118;
3. — Սիմեոն Արեպիսկոպոս, 1333–1369. — Յիշատակարանք ԺԴ. Դարի, էջ 257 և 490;
4. — Սեփանոս Արեպիսկոպոս, նահատակ, 1369–1387. — Հայոց Նոր վկաները, 1903, էջ 137–150;
5. — Յովնանէս Եպիսկոպոս, 1482–1513;
6. — Յակոբ Եպիսկոպոս, 1560–1578;
7. — Մելիսեք Արեպա. Սեբասացի, որդի սպեզործ Խաչատուրի, 1600–1616;
8. — Անդրեաս Արեպիսկոպոս, 1616–1637;
9. — Ներսէս Եպիսկոպոս, 1637–1648, ուսուցիչ Շամլու Գրչի:
10. — Անդրեաս Արեպիսկոպոս, որդի Թորոսի, 1648–1654;
11. — Մելիսեք Արեպիսկոպոս, որդի Կ. Պոլսեցի Մինաս քահանայի, 1654–1663;

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ. — Ս. Նշան վանքի Գրչիներէն ծանօթ են հետեւեալները իրենց գործերով, ըստ ժամանակագրական կարգի:

Ա. — Հայրապետ Կրօնաւոր Քահանայ, Գրիչ, 1311–1333, որդի սիր Ճուանի. օրինակած է.

1. — 1311ին, մէկ Աստուածաւանդ (մասնակի). — Յուլիան Զեռ. Նոր Զուղայի, Բ. Հատոր, Թիւ 118, էջ 128;

2. — 1333ին, ձեռոց մը. — Յիշատ. ԺԴ. Դարի, Թիւ 316;

Բ. — Ներսէս Կրօնաւոր, Գրիչ, 1350ին օրինակած է ձառք Եպիսկոպոս, պարոն Ասլանի պատուէրով. — Յիշատ. ԺԴ. Դարի, Թիւ 465;

Գ. — Միսիթար Գրիչ, որդի Թամուրի և Մուղալի, աշակերտ Մատթէոս վարդապետի, 1487ին Յայսմաւուրմ մը օրինակած է մասամբ Ս. Նշանի վանքին մէջ, պարոն Շնոֆորի և կողակցին Դեպիսկոպի պատուէրով. — Զեռ. Սեբաստիոյ, Թ. 143;

Դ. — Փիլիպպոս Գրիչ Արեւելցի, 1489ին օրինակած է մէկ ձեռոց, Մատթէոս վարդապետի պատուէրով. — Զեռ. Սեբաստիոյ, Թիւ 74;

Ե. — Յովհաննէս Գրիչ, 1492ին օրինակած է Գանձադան մը. — Զեռ. Սեբաստիայ, Թիւ 134;

Զ. — Մելքիսէթ Եպիսկոպոս, Գրիչ, որդի արծաթագործ Խաչատուրի, աշակերտ Յովհաննէս բարունապետի, 1604ին օրինակած է ժողովածոյ մը կարեւոր բովանդակութեամբ. — Զեռ. Արմաշի, Թ. 11;

Է. — Խաչատուր Բաաքերդցի, Գրիչ, 1616ին օրինակած է մէկ Հարցմանց Գիրք, Գր. Տաթևացի. — Զեռ. Հաւաթիոյ, Թ. 85;

Ը. — Միքայէլ Գրիչ և Մաղկող, որդի Բարդամ Գրչի, 1680ին գրած է ծաղկած է Աւետարան մը. — Զեռ. Երևանի, Թ. 6518;

Թ. — Յարութիւն Վրդ. Երզնկացի, Գրիչ, 1728–1738, օրինակած է.

1. — 1728ին, Մեկնութիւն Մասթի՛ Գր. Տաթևացոյ. — Զեռ. Երևանի, Թիւ 9603;

2. — 1734ին, Մեկնութիւն Յովնանու՛ Գր. Տաթևացոյ. — Զեռ. Երևանի, Թիւ 3010;

ԳՐԱԽՈՍԱԿԱՆ

«HISTORY OF THE ARMENIANS IN THE HOLY LAND»

Նոր է միայն որ առիթը ունեցանք ուշադիր կերպով աչքէ անցընելու երեք տարիներ առաջ Ս. Աթուռոյա Տպարանէն լոյս տեսած այս գիրքը, որ ուշագրաւ է մէկէ աւելի պարագաներով, Հեղինակը՝ Գէորգ Հինգլիան, ասկէ առաջ ծանօթ էր ընթերցող հասարակութեան «Moments» խօրագրուած քերթուածներու հաւաքածոյ իր գրքոյկով, ուր կարելի է հանգիպիլ երբեմն արուեստի զգայարանքով մեզի մատուցուած մտածումի փշրանքներու։ Պր. Հինգլիանն այս անգամ իր մտածման մագնիսը դարձուցած է տարբեր կալուածի մը՝ որուն արգասիքն է ահաւասիկ 65 էջոց այս գրքոյկը, լոյս տեսած մաքուր թուղթի վրայ, ճաշակաւոր տպագրութեամբ և լուսանկարներով։

Տասնըոթս գլուխներու մէջ հեղինակը կը փորձէ ցոյց աւել տալու կապը՝ որ գոյութիւն ունեցած է ընդմէջ Հայ ժողովուրդին և Քրիստոնէական այս Ս. Երկրին, քրիստոնէութեան առաջին դարէն մինչև մեր օրերը։ Յուդայի անա-

պատին մէջ զարգացած ճգնաւորական կեանքին, Սրբաժողիչներու շինութեան գործին և քրիստոնէական առաջին դարերու մշակոյթին ու քաղաքակրթութեան կերտումին մէջ իրենց պատուաբեր ու գնահատելի մասնակցութիւնը բերած են զաւանդները մեր ժողովուրդին։

Տրամութիւն է հաստատել թէ իր դժբախտ ճակատագրին բերումով, Հայ ժողովուրդը, որ մէկն է աշխարհի հնագոյն ժողովուրդներէն և որուն բերած նպաստը քրիստոնէական ընդհանուր քաղաքակրթութեան ու մշակոյթին՝ ունեցած է միշտ իր պատուաբեր կշիռը, անծանօթ կը մնայ յաճախ մեծ ու յառաջագէմ ժողովուրդներու զանգուածներուն։ Գ. Հինգլիանն և նման հրատարակութիւններով հրապարակ իջնող հեղինակներն են որոնք կը լրացնեն այս կարեւոր պահաւը, եւ տարակրթ Հայը օտարին լաւապէս ու ճշգրտօրէն ծանօթացնելու անգնահատելի բարիքը։

Կը շնորհաւորենք Պր. Հինգլիանը իր այս շնորհակալ աշխատութեան համար։

Գրքին ետեւ կ'ընդ պատկանէի ցանկը հայ և մանաւանդ օտար աղբիւրներու, որոնց դիմած է հեղինակը այս գործի պատրաստութեան առեւ, տպացոյցն է այն ազնիւ զգացումին և եռանդին՝ որ հեղինակինն է, երբ իր բազմաթիւ զբաղումներուն իրմէ խլած ժամերէն անդին մնացող սուղ պահերը գիտցած է օգտագործել, այսպիսի կարեւոր ուսումնասիրութիւններով պարապելու։

Կը մաղթենք որ Գ. Հինգլիանի գրիչը չարունակէ արատաբերել հայութեան անցեալին վրայ աւելի լոյս փռող ու մեր պատիւը օտարներուն առջև բարձր բռնող այլ հրատարակութիւններ։

ԳԵՈՐԳ Ս. ՃԻՆԳԼԻԱՆԻ

3. — 1738ին, Ժողովածու, Ուսումնական Սահակի պատուէրով. — Զեռ. Երևանի, Թիւ 1953։

Ժ. — Յակոբ Վրդ. Ոսրաստացի, Գրիչ, 1769—1770, օրինակած է։

1. — Խորհրդաբեք, 1769ին. — Զեռ. Ս. Թ. Թիւ 2280։

2. — Խորհրդաբեք, 1770ին. — Արա. Արք. Սիւրմէեան, Յուլիան Զեռ. Հալէպի, Երուսաղէմ, 1935, էջ 393։

ԺԱ. — Մինաս Արեղայ, Գրիչ, 1791ին օրինակած է Քարապիլի՝ Նալեան Յակոբ Պատրիարքի. — Զեռ. Արմաշի, Թիւ 134։

Ն. ԱՐՔ. ԾՈՎԱԿԱՆ

